

Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin İletişim Becerileri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* **

A Study on the Relation Between the Communication Skills of the Parents with Pre-School Children and the Social Skills and Problem Behaviour of Their Children

Mehlika KÖYCEĞİZ¹, Saide ÖZBEY²

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri.
mehlikakoycegiz25@hotmail.com

²Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
sozbey@gazi.edu.tr; saideozbey@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 01.02.2018

Yayına Kabul Tarihi: 22.10.2019

ÖZ

Araştırma okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasında ilişki olup olmadığına bakılacağından "İlişkisel Tarama Modeli" kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2015-2016 Eğitim Öğretim yılında Erzurum ilinin Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları, özel ilköğretim okullarının anasınıfları ve özel anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ve aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evrenden tesadüfi küme örnekleme formülü kullanılarak belirlenmiş 577 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmada "Genel Bilgi Formü", "Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği" (PKBS-2) ve "Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin iletişim becerilerinin; anne-baba değişkeni, annenin öğrenim durumu ve babanın öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği ($p<0.05$); ebeveyn evlilik yılı değişkenine göre ise farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). Çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin "Anne-Baba-Çocuk İletişimini

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Doç. Dr. Saide Özbey danışmanlığında Mehlika Köyceğiz tarafından hazırlanan ve 21.03.2017 tarihinde savunulmuş olan yüksek lisans tezinden üretilmiş ve 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** **Alıntılama:** Köyceğiz, M. ve Özbey, S. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin İletişim Becerileri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1707-1734.

Değerlendirme Aracı’nın Konuşma, Dinleme, Sözsüz İletişim, Empati ve Mesaj alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Çocukların ‘Problem Davranış Ölçeği’ nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin ‘Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı’ nin Konuşma, Sözsüz İletişim ve Empati alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Anahtar Sözcükler: Sosyal Beceri, Problem Davranış, İletişim Becerisi

ABSTRACT

The study has been conducted to examine the relation between the communication skills of the parents with pre-school children and the social skills and problem behaviours of their children.,it is used to investigate whether there is a relationship between parents' communication skills and their children's social skills and problem behaviors in this research. The participants of the study consists of children of 48-72 months attending to the nursery classes, independent kindergartens and private kindergartens of the official primary schools in the central districts of Aziziye, Palandöken and Yakutiye of the Erzurum Province in the academic year of 2015-2016. The sample of the study consists of 577 children and their parents who were chosen by the random cluster sampling method. The study used the ‘‘General Knowledge Form’’ the ‘‘Preschool and Kindergarten Behaviour Scala (PKBS-2’), and the ‘‘Parent-Child Communication Evaluation Tool’’. As a result of the study; It was determined that the communication skills of the parents varied according to the variables of mother-parent variable, education status of the mother, education status of the father ($p<0.05$), but didn't vary according to the variables like the marriage year of the parents ($p>0.05$). A positive and significant relation was found between the scores of the children from the total of the ‘‘Social Skill Scale’’ and the scores of their parents from the subdimension of the ‘‘Parent Child Communication Evaluation Tool’’ namely Speaking , Listening, Non-verbal Communicatio , Empathy and Message. A negative and significant relation was found between the scores of children from the total of the ‘‘Problematic Behaviour Scale’’ and the scores of their parents from the subdimensions of the ‘‘Parent-Child Communication Evaluation Tool’’ namely Speaking, Non-verbal Communication and Empathy ($p<0.05$).

Keywords: Social Skill, Problematic Behaviour, Communication Skill

GİRİŞ

Sosyal gelişim doğum ile başlar ve insanın yaşamı boyunca devam ederek yaşanan sosyal çevreye uyumunu kolaylaştırır (Aral, Bulut, Baran ve Çimen, 2001). Sosyal beceriler çocukların sosyal ortamlara uyum sağlamasında oldukça önemlidir. Bu beceriler; akran ilişkileri, problem çözüme, yönergelere uyma, paylaşma, iletişim kurma, kendini yönetme davranışlarını kapsayan ve olumlu sosyal ilişkiler kurmayı sağlayan becerilerdir (Stanley, 2010; Şahin, 2010). Anne ve babalar çocukların sosyal ilişkileri keşfetmesinde önemli rol model olarak sosyalleşmelerine rehberlik eden kişilerdir (Yıldız, 2012). Çocuğun ailesi ile kuracağı ilişki hayatı boyunca

insanlar ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşturur (Dodson, 1997; Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007 ve Yavuzer, 2005a). Yaşamın ilk yıllarında çocuğun ailesi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurması yaşamının sonraki dönemlerinde başkaları ile kuracağı ilişkilerin de olumlu olmasına ve çocuğun sosyalleşmesinin kolaylaşmasına olanak sağlar (Orçan, 2009). Yaşamın sonraki dönemleri için temel oluşturacak bilgi, beceri ve davranışlar sosyalleşme sürecinde kazanılmaktadır. Zamanında öğrenilmeyen sosyal davranışlar çocukların sosyal uyumunu bozmakta ve ileri dönemlerdeki sosyal yaşantıyı da olumsuz etkilemektedir (Bak, 2011). Sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklar düşük akademik başarı, okulu bırakma, toplumsal ilişkilerde başarısız olma, meslek yaşamlarında çeşitli problemlerle karşılaşma ve suç işleme gibi sorunlar yaşamaktadır (Elibol Gültekin, 2008).

Çocuğun gelişim düzeyinin üstünde davranışlar sergilemesini istemek çocukta sosyalleşmenin gecikmesine ve uyum sorunları yaşamasına neden olur. Bu sorunlar çocuk uyum sağladıkça kendiliğinden düzelmektedir. Fakat bu uyum sorunlarının beklenen sürede düzelmemesi ve ileriki yaşlara kadar devam etmesi sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde olumsuz etkiler göstererek beraberinde problem davranışları getirir (Aydoğmuş, 2004; Yalçın, 2013). Çocukların sergilediği davranış bozukluklarının temelinde insan davranışlarının iyi kavranamaması ve etkili iletişim becerilerine sahip olunmaması yatmaktadır. Çocukların davranışlarını ve davranış bozukluklarını iyi kavramış olan ebeveynler çocukla sağlıklı ilişkiler kurabilmekte ve çocuklarının olumlu yönde gelişim göstermelerine katkıda bulunacak davranışlar sergilemektedir (Dinkmeyer ve Mckay, 1994).

Ebeveynler arasındaki ilişkinin sağlıksız olması çocuğu olumsuz etkilemektedir (Cüceloğlu, 2015a). Çocuğun sağlıklı bir sosyalleşme gerçekleştirebilmesi için anne babanın çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kurması gerekmektedir. Sorunlar aile üyeleri arasındaki ilişki ve iletişimden kaynaklandığı için anne, baba ya da çocukta gözlenen davranış bozukluklarının temelini sadece tek bir birey değil; ailenin tamamı oluşturur neden mavi ve altı çizili? (Gökdağ, 1999). Çocukların sosyal becerilerini artırma ve sosyal duygusal gelişimlerini destekleme konusunda ebeveynlerin birbirleriyle iletişimi oldukça önemlidir (Atan, 2016). Sürekli tartışmaların ve çatışmaların yaşandığı aile ortamı çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyerek çocukta davranış problemlerinin görülmesine neden olur (Yavuzer, 2013). Davranış bozukluğu gösteren

yetişkinlerin özgeçmişleri hakkında yapılan araştırmada gösterilen davranış bozukluklarının anne-baba-çocuk ilişkisindeki bozukluktan kaynaklandığı saptanmıştır (Çağdaş, 2003). Brassart ve Schelstraete (2015) davranış problemlerini azaltmak ve ebeveynlerin çocukla iletişimini güçlendirmek için eğitim programı uygulamış ve program sonunda ebeveynlerin iletişim düzeylerinde artma, çocuklarda görülen problem davranışlarda ise azalma olduğunu saptamışlardır. Araştırma ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocukların sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek ve ebeveynlerin iletişim becerilerinin anne-baba değişkeni, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu ve ebeveynlerin evlilik yılı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırma bu alanda yapılan ilk çalışma olması ve ebeveyn çocuk iletişiminin çocukların sosyal beceri ve davranış problemleri ile ilişkisini ortaya koyması ve bu alanda çalışan araştırmacılara rehber olması açısından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada, ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasında ilişki olup olmadığına bakılacağı için genel tarama modellerinden iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeye yardımcı olan “İlişkisel Tarama Modeli” (Karasar, 2014) kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinin Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları, özel ilköğretim okullarının anasınıfları ve özel anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ve aileleri oluştururken; örneklemini Erzurum ilindeki 48-72 aylık çocuklar (5257) içerisinde tesadüfi küme örnekleme formülü kullanılarak belirlenmiş 577 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada; “Genel Bilgi Formu”, Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeklerinden oluşan “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2)” ve “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” (ABCİDA) kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi SPSS programında normal dağılım gösterenlerde parametrik, normal dağılım göstermeyenlerde ise nonparametrik testler kullanılmıştır.

1. Genel Bilgi Formu

“Genel Bilgi Formu” çocukların demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin öğrenilmesine yönelik maddeleri içermektedir. “Genel Bilgi Formu” çocuğun öğretmeni tarafından çocuğun kişisel dosyalarından elde edilen bilgiler kullanılarak doldurulmuştur.

2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2)

“Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” (Preschool and Kindergarten Behaviour Scala (PKBS-2), 1994 yılında Kenneth W. Merrill tarafından okul öncesi dönemde 3-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve 2003 yılında tekrar gözden geçirilmiştir. Ölçek “Hiç, Bazen, Nadiren ve Sık Sık” şeklinde puanlanan 4’lü likert tipi bir ölçektir. “Sosyal Beceri” ve “Problem Davranış” ölçekleri olmak üzere iki ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin Türk çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Alisinanoğlu ve Özbey (2009) tarafından yapılmıştır. “Problem Davranış Ölçeği” *Dışa Yönelim, İçe Yönelim, Anti Sosyal ve Ben Merkezci* olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. “Problem Davranış Ölçeği” 4’lü derecelendirme içeren likert tipi bir ölçektir. “Problem Davranış Ölçeği”nden alınan puanların yüksek olması problem davranışların yüksek düzeyde olduğu; düşük olması ise daha az problem davranışa sahip olma anlamına gelmektedir. “Problem Davranış Ölçeği” 27 maddeden oluşmaktadır. “Problem Davranış Ölçeği” toplam Cronbach Alfa değeri .96’dır. Bu çalışma için ölçeğin güvenilirlik katsayısı .96’dır. “Sosyal Beceri Ölçeği”, *Sosyal İşbirliği, Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri ve Sosyal Etkileşim* olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplam Cronbach Alfa değeri

.94'dür. "Sosyal Beceri Ölçeği" 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 92, en düşük puan ise 23'tür. Toplam puanın yüksek olması çocukların sosyal beceri düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışma için ölçeğin güvenirlik katsayısı .94'tür.

3. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)

"Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı" (ABÇİDA) Arabacı (2011) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış olup araç; *Konuşma*, *Dinleme*, *Mesaj*, *Sözsüz İletişim* ve *Empati* olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. "Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) *Konuşma* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .67, *Dinleme* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, *Mesaj* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .60, *Sözsüz İletişim* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .56 ve *Empati* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .73'tür. Araç, 5'li likert tipi derecelendirmeye dayalıdır. "Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)"nın alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması, olumlu olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma için; "Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)"nın *Konuşma* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .72, *Dinleme* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, *Mesaj* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .62, *Sözsüz İletişim* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .53 ve *Empati* alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .69 bulunmuştur.

BULGULAR

1. Çocuk Sosyal Beceri / Anne İletişim

Tablo 1. Çocukların Sosyal Becerileri ile Annelerinin İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	.117*	.108*	.123*	.089	.148**
	p	.015	.025	.011	.064	.002
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Bağımsızlık	r	.082	.085	.132**	.067	.097*
	p	.089	.076	.006	.167	.044
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Etkileşim	r	.037	.051	.064	.090	.054
	p	.437	.291	.186	.060	.264
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Beceri Toplamı	r	.101*	.101*	.131**	.094	.127**
	p	.036	.035	.006	.051	.008
	n	432	432	432	432	432

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 1’de çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “ABCİDA”nın *Konuşma* (r=.101), *Dinleme* (r=.101), *Sözsüz İletişim* (r=.131) ve *Mesaj* (r=.127) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında; çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal İşbirliği* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “ABCİDA”nın *Konuşma* (r=.117), *Dinleme* (r=.108), *Sözsüz İletişim* (r=.123) ve *Mesaj* (r=.148) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında ve çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “ABCİDA”nın *Sözsüz İletişim* (r=.132) ve *Mesaj* (r=.097) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir (p<.05).

2. Çocuk Sosyal Beceri / Baba İletişim

Tablo 2. Çocukların Sosyal Becerileri ile Babalarının İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	.113	.112	.104	.137	.156
	p	.175	.182	.213	.099	.061
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Bağımsızlık	r	.190*	.167*	.146	.205*	.093
	p	.022	.045	.079	.014	.268
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Etkileşim	r	.039	.007	.067	.062	.035
	p	.640	.929	.421	.462	.677
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Beceri Toplam	r	.145	.126	.130	.169*	.125
	p	.082	.130	.120	.042	.134
	n	145	145	145	145	145

*p<.05

Tablo 2’de çocukların ‘‘Sosyal Beceri Ölçeği’’nin toplamından aldıkları puanlar ile babalarının ‘‘ABCİDA’’nın *Empati* (r=.169) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında; çocukların ‘‘Sosyal Beceri Ölçeği’’nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının ‘‘ABCİDA’’nın *Konuşma* (r=.190), *Dinleme* (r=.167) ve *Empati* (r=.205) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (p<.05).

3. Çocuk Sosyal Beceri / Ebeveyn İletişim

Tablo 3. Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	.119**	.107**	.128**	.114**	.148**
	p	.004	.010	.002	.006	.000
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Bağımsızlık	r	.114**	.107*	.142**	.113**	.094*
	p	.006	.010	.001	.007	.024
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Etkileşim	r	.037	.038	.062	.079	.048
	p	.370	.358	.138	.059	.246
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Beceri Toplam	r	.116**	.107*	.138**	.123**	.124**
	p	.005	.010	.001	.003	.003
	n	577	577	577	577	577

*p<.05, **p<.01

Tablo 3'te; çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=.116$), Dinleme ($r=.107$), Sözsüz İletişim ($r=.138$), Empati ($r=.123$) ve Mesaj ($r=.124$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında; çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin Sosyal İşbirliği alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=.119$), Dinleme ($r=.107$), Sözsüz İletişim ($r=.128$), Empati ($r=.114$) ve Mesaj ($r=.148$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında ve çocukların "Sosyal Beceri Ölçeği"nin Sosyal Bağımsızlık alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=.114$), Dinleme ($r=.107$), Sözsüz İletişim ($r=.142$), Empati ($r=.113$) ve Mesaj ($r=.094$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<.05$).

4. Çocuk Problem Davranış / Anne İletişim

Tablo 4. Çocukların Problem Davranışları ile Annelerinin İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-.153**	-.147**	-.131**	-.092	-.111*
	p	.001	.002	.006	.055	.021
	n	432	432	432	432	432
İçe Yönelim	r	-.053	-.057	-.059	-.041	-.044
	p	.275	.237	.221	.391	.366
	n	432	432	432	432	432
Antisosyal	r	-.176**	-.111*	-.117*	-.136**	-.059
	p	.000	.021	.015	.005	.224
	n	432	432	432	432	432
Benmerkezci	r	-.132**	-.077	-.080	-.025	-.048
	p	.006	.109	.097	.607	.322
	n	432	432	432	432	432
Problem Davranış Toplam	r	-.155**	-.137**	-.128**	-.090	-.100*
	p	.001	.004	.008	.063	.037
	n	432	432	432	432	432

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 4'te; çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=-.155$), Dinleme ($r=-.137$), Sözsüz İletişim ($r=-.128$) ve Mesaj ($r=-.100$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında; çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin Dışa Yönelim alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=-.153$), Dinleme ($r=-.147$), Sözsüz İletişim ($r=-.131$) ve Mesaj ($r=-.111$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında, çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin Antisosyal alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=-.176$), Dinleme ($r=-.111$), Sözsüz İletişim ($r=-.117$) ve Empati ($r=-.136$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında ve çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin Ben Merkezci alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin "ABCİDA"nın Konuşma ($r=-.153$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<.05$).

5. Çocuk Problem Davranış / Baba İletişim

Tablo 5. Çocukların Problem Davranışları ile Babalarının İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-.115	.096	-.108	-.100	-.032
	p	.169	.253	.197	.232	.698
	n	145	145	145	145	145
İçer Yönelim	r	-.096	-.003	-.118	-.107	.017
	p	.252	.968	.157	.201	.836
	n	145	145	145	145	145
Antisosyal	r	.045	.102	-.022	-.008	.019
	p	.592	.222	.795	.925	.822
	n	145	145	145	145	145
Benmerkezci	r	-.061	-.020	-.103	-.004	-.046
	p	.466	.807	.219	.957	.580
	n	145	145	145	145	145
Problem Davranış Toplam	r	-.100	.070	-.113	-.091	-.022
	p	.231	.404	.175	.278	.797
	n	145	145	145	145	145

Tablo 5'te çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nden aldıkları puanlar ile babalarının "ABÇİDA"dan aldıkları puanlar arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak bu ilişki anlamlı değildir. ($p>0.05$).

6. Çocuk Problem Davranış / Ebeveyn İletişim

Tablo 6. Çocukların Problem Davranışları ile Ebeveynlerin İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-.142**	-.083*	-.118**	-.090*	-.090*
	p	.001	.047	.004	.030	.030
	n	577	577	577	577	577
İçe Yönelim	r	-.065	-.042	-.076	-.060	-.026
	p	.119	.318	.069	.148	.540
	n	577	577	577	577	577
Antisosyal	r	-.106*	-.043	-.088*	-.096*	-.032
	p	.011	.302	.035	.021	.439
	n	577	577	577	577	577
Ben Merkezci	r	-.108**	-.065	-.066	-.004	-.050
	p	.009	.121	.116	.928	.230
	n	577	577	577	577	577
Problem Davranış Toplam	r	-.138**	-.80	-.116**	-.085*	-.078
	p	.001	.055	.005	.042	.060
	n	577	577	577	577	577

*= $p < 0,05$, **= $p < 0,01$

Tablo 6'da çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerin "ABCİDA"nın *Konuşma* ($r = -.142$), *Dinleme* ($r = -.083$) *Sözsüz İletişim* ($r = -.118$), *Empati* ($r = -.090$) ve *Mesaj* ($r = -.090$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında; çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin *Antisosyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerin "ABCİDA"nın *Konuşma* ($r = -.106$), *Sözsüz İletişim* ($r = -.088$) ve *Empati* ($r = -.096$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında; çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin *Ben Merkezci* alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin "ABCİDA"nın *Konuşma* ($r = -.108$) boyutundan aldıkları puanlar arasında ve çocukların "Problem Davranış Ölçeği"nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin "ABCİDA"nın *Konuşma* ($r = -.138$), *Sözsüz*

İletişim ($r=-.116$) ve *Empati* ($r=-.085$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<.05$).

7. Ebeveyn / İletişim Becerisi

Tablo 7. Ebeveyn Değişkenine Göre Anne-Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Boyutlar	Ebeveyn	n	\bar{X}	s	sd	t	P
	Konuşma	Anne		432	33.47	33.47	575	1.278
Baba			145	32.98	32.98			
Toplam			577					
Dinleme	Anne		432	26.08	26.08	575	-.474	.636
	Baba		145	26.21	3.09			
	Toplam		577					
Sözsüz İletişim	Anne		432	26.30	2.56	575	4.704	.000*
	Baba		145	25.07	3.14			
	Toplam		577					
Empati	Anne		432	36.01	4.59	575	3.95	.000*
	Baba		145	34.20	5.37			
	Toplam		577					
Mesaj	Anne		432	31.16	4.07	575	.786	.432
	Baba		145	31.48	4.54			
	Toplam		577					

* $p<.05$

Tablo 7’de ebeveynlerin “ABCİDA”nın *Sözsüz İletişim* ve *Empati* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında annenin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.05$).

8. Ebeveyn Evlilik Yılı / Ebeveyn İletişim Becerisi**Tablo 8.** Ebeveynlerin Evlilik Yılı Değişkenine Göre Anne-Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Boyutlar	Ebeveyn	n	Sıra	sd	X ²	P
		Evlilik Yılı		Ortalaması			
	Konuşma	1-10	343	291.08	2	.157	.925
		11-20	191	286.74			
		21 ve üzeri	43	282.40			
		Toplam	577				
	Dinleme	1-10	343	285.66	2	1.188	.552
		11-20	191	289.16			
		21 ve üzeri	43	314.91			
		Toplam	577				
	Sözsüz İletişim	1-10	343	288.33	2	.346	.841
		11-20	191	292.95			
		21 ve üzeri	43	276.83			
		Toplam	577				
Empati	1-10	343	289.00	2	.235	.889	
	11-20	191	291.50				
	21 ve üzeri	43	277.88				
	Toplam	577					
Mesaj	1-10	343	277.90	2	3.853	.146	
	11-20	191	306.76				
	21 ve üzeri	43	298.65				
	Toplam	577					

Tablo 8’de; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik yıllarına göre “ABÇİDA”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

9. Anne Öğrenim Durumu / Anne İletişim Becerisi

Tablo 9. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Annenin Öğrenim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı
							Mann Whitney U
Konusma	1.İlkokul	103	201.04	4	2.668	.615	
	2.Ortaokul	46	228.32				
	3.Lise	119	217.65				
	4.Üniversite	137	224.53				
	5.Lisansüstü	27	209.52				
	Toplam	432					
Dinleme	1.İlkokul	103	219.50	4	2.210	.697	
	2.Ortaokul	46	195.26				
	3.Lise	119	219.94				
	4.Üniversite	137	221.65				
	5.Lisansüstü	27	199.96				
	Toplam	432					
Sözsüz İletişim	1.İlkokul	103	182.63	4	14.010	.007*	1<3
	2.Ortaokul	46	196.65				
	3.Lise	119	229.75				
	4. Üniversite	137	237.13				
	5.Lisansüstü	27	216.46				
	Toplam	432					
Empati	1.İlkokul	103	199.04	4	6.081	.193	
	2.Ortaokul	46	209.70				
	3.Lise	119	212.09				
	4.Üniversite	137	236.98				
	5.Lisansüstü	27	210.24				
	Toplam	432					
Mesaj	1.İlkokul	103	223.85	4	5.378	.251	
	2.Ortaokul	46	181.16				
	3.Lise	119	210.31				
	4.Üniversite	137	225.98				
	5.Lisansüstü	27	227.85				
	Toplam	432					

*p<.05

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI

Tablo 9’da araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumlarına göre “ABCİDA”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda; *Sözsüz İletişim* boyutunda farkın; ilkokul mezunu olanlar ile lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olanlar arasında ve lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

10. Baba Öğrenim Durumu / Baba İletişim Becerisi

Tablo 10. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Babasının Öğrenim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı
							Mann Whitney U
Konuşma	1.Ortaokul	22	65.16	3	2.602	.457	
	2.Lise	41	77.77				
	3.Üniversite	63	69.83				
	4.Lisansüstü	19	82.32				
	Toplam	145					
Dinleme	1.Ortaokul	22	75.73	3	5.826	.120	
	2.Lise	41	74.62				
	3.Üniversite	63	65.49				
	4.Lisansüstü	19	91.24				
	Toplam	145					
Sözsüz İletişim	1.Ortaokul	22	55.30	3	9.092	.028*	1<4
	2.Lise	41	75.20				
	3.Üniversite	63	71.33				
	4.Lisansüstü	19	94.29				
	Toplam	145					
Empati	1.Ortaokul	22	57.95	3	5.943	.114	
	2.Lise	41	82.96				
	3.Üniversite	63	69.85				
	4.Lisansüstü	19	79.37				
	Toplam	145					
Mesaj	1.Ortaokul	22	70.50	3	1.176	.759	
	2.Lise	41	68.07				
	3.Üniversite	63	75.48				
	4.Lisansüstü	19	78.32				
	Toplam	145					

* $p<0.05$

Tablo 10’da araştırmaya katılan babaların öğrenim durumlarına göre “ABÇİDA”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda; *Sözsüz İletişim* boyutunda farkın; ortaokul mezunu olanlar ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişim Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasındaki ilişki Tablo 1, 2 ve 3’te Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. *Çocukların sosyal becerileri ile annelerinin iletişim becerileri* arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 1). Buna göre; annelerin iletişim düzeyleri arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır. *Çocukların sosyal becerileri ile babalarının iletişim becerileri* arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 2) Buna göre; babaların iletişim düzeyleri arttıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri artmaktadır. *Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerinin (anne- baba toplam puan) iletişim becerileri* arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 3). Buna göre; ebeveynlerin iletişim düzeyleri arttıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri artmaktadır. Arabacı ve Ömeroğlu (2013)’nun ve McFarlane, Dodge, Burrell, Crowne, Cheng ve Duggan (2010)’ın okul öncesi dönem çocukları ile ilgili yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerin iletişim becerilerinin çocukların sosyal duygusal uyumlarını olumlu düzeyde etkilediği saptanmıştır. Atan (2016), Temiz (2014), Göktaş (2015) ve Yalçın (2013)’ın annelere aile iletişim becerileri eğitimi uyguladıkları çalışmalarının sonucunda annelerin iletişim becerilerinin çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde geliştirdiği saptanırken; Özbey (2012) ve Dere Çiftçi (2016)’nin çalışmalarında; ebeveyn-çocuk ilişkisi ile sosyal beceriler arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum ebeveynlerin iletişim unsurlarını etkili bir şekilde kullanmaları ve çocuklarına doğru rol model olmaları sonucu aile ortamında olumlu iletişim deneyimleri kazanan çocukların duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade ederek sosyal ilişkilerinde başarılı olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra; çocuk-ebeveyn arasındaki ilişkiler okul öncesi dönemde sosyal beceriler açısından oldukça önemlidir. Ebeveynler ve çocuk arasındaki sosyal yaşantı çocukta sosyal davranışların oluşumunu sağlamaktadır. Çocuklar ebeveynleriyle kuracakları sevgiye ve yakınlığa dayalı ilişkiler sırasında işbirliğini, paylaşmayı, nezaketi ve empatiyi öğrenebilmekte; bu sayede daha olumlu akran ilişkileri kurabilmekte ve daha kolay

sosyalleşebilmektedirler. (Canatan ve Yıldırım, 2009, s. 188-190; İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2005, s. 248).

Araştırmada ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişim Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile çocukların “Problem Davranış” Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasındaki ilişki Tablo 4, 5 ve 6’da Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Analizler sonucunda; *çocukların problem davranışları ile annelerinin iletişim becerileri* arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4). Buna göre, annelerin iletişim becerileri azaldıkça çocukların problem davranışları artmaktadır. *Çocukların problem davranışları ile babalarının iletişim becerileri* arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak bu ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$) (Tablo 5). *Çocukların problem davranışları ile ebeveynlerin iletişim becerileri* arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 6). Buna göre, ebeveynlerin iletişim düzeyleri azaldıkça çocuklarda görülen problem davranış düzeyleri artmaktadır. Brassart ve Schelstraete (2015)’nin çalışmasında, ebeveynlere uygulanan iletişim becerileri eğitimi sonunda çocukların olumsuz, saldırgan davranışlarının azaldığı görülmüştür; Fagan ve Iglesias (2000)’in çalışmasında babaların iletişimlerinin çocukların iletişimlerini ve çocukların iletişiminin de davranış problemleriyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Rehber ve Atıcı (2009)’nın çalışmasında empatik eğilim düzeyi düşük olan çocukların saldırganlık davranışlarının yüksek olan çocuklara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Peterson ve Zill (1986) çalışmalarında ve Stadelmann, Perren, Wyl ve Klitzing (2007)’nin çalışmalarında aile çocuk etkileşiminin sağlıklı olmaması ve aile içi düzensizliğin çocuklarda problem davranışların kaynağını oluşturabileceğini saptamışlardır. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014)’nin çalışmasında çocukların davranış sorunları ile ebeveynlerin iletişim becerileri arasında ilişki saptanmamıştır. Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; aile içi iletişimin teknolojiye ve sosyal medya araçlarına bağlı olarak azalması, ailenin sosyal yapısının bozulması, boşanmaların artması ve aile içi şiddetin artışı çocuklarda davranış problemlerinin yaşanmasına neden olduğunun kanıtı olabilir. Okan İbiloğlu (2012)’na göre; ebeveynleri arasında şiddetin olduğu ailelerde büyüyen çocuklarda davranışsal problemler meydana gelebilir. Türkarıslan (2007)’a göre anne babası boşanan çocuklarda birtakım olumsuz tepkiler görülmektedir. Yalnızlık, uyku problemleri, okul başarısızlığı ve

gerileme şeklinde görülen bu olumsuz tepkilerin çocuklarda kalıcı problemlere dönüşmemesi için (okulda şiddet, evden kaçma, internet bağımlılığı, okulu terk, suçluluk gibi) boşanan çiftler durumu çocuğa açıklamalı ve gerekirse uzman kişilerden yardım almalıdır. Ayrıca ebeveynlerin dinleme, konuşma, empati gibi iletişim becerilerini etkin kullanamaması ve çocuğun duygu ve düşüncelerine önem vermemesi gibi nedenlerden dolayı çocuklar dikkat çekmek amacıyla problem davranışlar sergileyebilir.

Anne ve babaların *iletişim becerileri* arasındaki farkı incelemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonucunda; annelerin ölçekten aldıkları puanların babaların puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 7). Ceyhan (1994)'in, Trommsdorff (1991)'un ve Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002) çalışmalarında çocuklarıyla empati kuran annelerin, çocuklarının başkalarıyla daha empatik ilişkiler kurdukları ve Köker, Evrengöl ve Canat (1994)'in ve Öksüzoğulları (2013)'nın çalışmalarında ise çocukların anneleri ile daha iyi iletişim kurduklarını saptanmıştır. Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; annelerin çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması, babalara göre çocuğa daha şefkatli ve sabırlı yaklaşması, çocukla daha yakın ilişkiler kurması ve çocuğu daha iyi tanımmasının sonucu olabilir. Ayrıca iletişim sırasında çocuğun farklı duygu ve düşüncelerini yargılamadan dinleyebilmeleri ve empati kurarak çocuğu anlayabilmeleri annelerin babalara göre çocuklarıyla daha olumlu ve sıcak bir iletişim kurabilmelerine katkı sağlamış olabilir.

Ebeveynlerin *evlilik yılı* değişkenine göre iletişim becerilerini incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda; "ABCİDA"nın tüm alt boyutlarından ebeveynlerin aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 8). Literatür taraması yapıldığında ise ebeveynlerin evlilik yıllarına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum; aile içi iletişimde evlilik yılı değişkeninden başka değişkenlerin etkili olmasından kaynaklanmış olabilir.

Annelerin öğrenim durumu değişkenine göre iletişim becerilerini incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda; eğitim düzeyi yüksek olan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 9). Eryüksel (1996)'in, Saygıdeğer (2004)'in ve Sarıyüce Körükçü (2004)'nün çalışmalarında annenin iletişim becerilerinin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014)'nun; Bozdağ (2006)'ın;

Dalkılıç (2006)'ın; Hergüner, Güven ve Yaman (1997)'nın; Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)'in; Yılmaz ve Çimen (2008)'in ve Toy (2007)'un çalışmalarında annelerin iletişim becerileri puanlarının öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Çalışma sonuçları; annelerin öğrenim durumları arttıkça kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri ve çocuklarıyla daha etkili ve olumlu bir iletişim kurabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Babaların öğrenim durumu değişkenine göre iletişim becerilerini incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda; eğitim düzeyi yüksek babaların lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 10). Literatür taraması sonucu elde edilen bulguların araştırma sonucunu desteklemediği görülmektedir. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014); Altıntaş (2006); Dalkılıç (2006); Karıcı (2010); Saygıdeğer (2004); Hergüner ve diğ. (1997); Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009) ve Toy (2007)'un yaptıkları çalışmalarda çocukların iletişim becerinin babalarının öğrenim durumları açısından farklılık göstermediği saptanmıştır. Çalışmanın yapıldığı Erzurum ili örnekleminde babaların aldıkları eğitimi davranışlarına daha iyi yansıtılabildikleri, çocukla kurdukları iletişim noktasında aldıkları eğitimin etkili olduğu ve çocukla olumlu iletişim kurabildikleri şeklinde yorum yapılabilir.

Öneriler

Çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir.

- Aile içi iletişimin yeterli olmadığı ailelerde yetişen çocuklarda problem davranış görülme sıklığının daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu durumda aile içi iletişimi engelleyen unsurlar (Televizyon, sosyal medya araçları vb.) aile bireyleri tarafından saptanarak bu unsurların kullanımının sınırlandırılması konusunda ortak kararlar alma ve aile içi iletişimi sağlayabilmeleri için birbirlerine zaman ayırmalarının önemi konusunda farkındalık kazanmalarına destek olacak eğitim etkinliklerine katılmaları teşvik edilebilir.
- Aile katılım çalışmaları ile öğretmenler çocukla iletişim, aile içi iletişim vb. ile ilgili okulun rehberlik servisleri ile işbirliği içinde eğitim programları düzenleyebilir.
- Anne ve babaların öğrenim durumları arttıkça çocuklarıyla daha olumlu bir iletişim gerçekleştirdikleri görülmektedir. Öğrenim durumu düşük olan anne-babalar çocukla

iletişim hakkında düzenlenen eğitim programlarına katılabilir ve gerekirse uzman kişilerden yardım alabilirler.

KAYNAKLAR


- Alpan, G. (2001). Sınıf içi iletişimde kendini gerçekleştirme, empati ve sinerji. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(5), 23-30.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişilerarası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arabacı, N. ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 Aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Aral, N., Bulut, Ş., Baran, G. ve Çimen, S. (2001). *Çocuk gelişimi 2*. İstanbul: Ya-Pa.
- Ataklı, A. ve Ekinci, S. (2009). *Çocuğunuz için keşke demeden*. Ankara: Arkadaş.
- Atan, A. (2016). *Aile iletişim becerileri psikoeğitim programının ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumuna ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aydoğmuş, K. (2004). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Cinius.
- Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Brassart, E. ve Schelstraete, M. A. (2015). Enhancing the communication abilities of preschoolers at risk for behavior problems: Effectiveness of a parent-implemented language intervention. *Infants and Young Children*, 28(4), 337-354.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2009). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılım.
- Ceyhan, A. A. (1994). *Ana-babaların empatik eğilim düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Cüceloğlu, D. (2015a). *İçimizdeki biz*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2015b). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim.
- Dalkılıç, M. (2006). *Lise öğrencilerinin ana- baba ve ergen ilişkilerinde algıladıkları problem çözme ve iletişim becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dere Çiftçi, H. (2016). Beş-altı yaş çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 171-191.
- Dinkmeyer, D. ve Mckay, G. D. (1994). *Biz bir aileyiz*. (G. Önet, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Dodson, F. (1997). *Çocuğunuzun tanyor musunuz?*. İstanbul: Denge.
- Elibol Gültekin, S. (2008). *5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.


- Ellison, S. ve Barnet, B. A. (2010). *Özgüvenli çocuklar yetiştirmenin 365 yolu*. (P. Akkaş, Çev.). İstanbul: Pozitif.
- Eryüksel, G. N. (1996). Ana-baba ve ergen ilişkilerinin problem çözüme iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Fagan, J. ve Iglesias, A. (2000). The relationship between fathers' and children's communication skills and children's behavior problems: A study of Head Start children, *Early Education and Development*, 11, 307-320.
- Gökdağ, R. K. (1999). Çocuk-aile iletişiminde çıkan sorunların tanımlanması ve çözümlenmesinde aile tedavilerinin yeri, önemi ve aile tedavileri. *İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 35.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hergüner, G., Güven, Ö. ve Yaman, M. (1997). Sporun üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri düzeylerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 95-101.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Kılıç Atıcı, M. (2005). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Karacı, Y. (2010). *İletişim meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin empatik iletişim beceri düzeylerine ilişkin bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köker, S., Evrengöl, A. ve Canat, S. (1994). Ergenlerin ana babaları ile iletişimlerini algılama düzeyleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1(2), 75-78.
- McFarlane, E., Dodge, R. A. B., Burrell, L., Crowne, S., Cheng, T. L. ve Duggan, A. K. (2010). The importance of early parenting in at-risk families and children's socialemotional adaptation to school. *Academic Pediatric Association*, 10, 330-337.
- Nazlı, S. (2007). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı.
- Okan İbiloğlu, A. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2). 204-222.
- Orçan, M. (2009). *Sosyal gelişim*. E. Deniz (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim* (s. 127-181) içinde. Ankara: Maya.
- Öksüzöğulları, H. (2013). *4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ömeroğlu, E. ve Ulutaş, İ. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. İstanbul: Morpa.
- Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62.

- Peterson, J. L. ve Zill, N. (1986). Marital disruption, parent-child relationships, and behavior problems in children. *Journal of Marriage and the Family*, 48(2), 295–307.
- Rehber, E. ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323–342.
- Sarıyüce Körükçü, Ö. (2004). Altı yaş grubundaki çocukların özsayıgı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Saygıdeğer, A. (2004). *Benlik saygısı düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre iletişim becerilerine ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Stadelmann, S., Perren, S., Wyl, A. W. ve Klitzing, K. W. (2007). Associations between family relationships and symptoms/strengths at kindergarten age: what is the role of children's parental representations?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(10), 996–1004.
- Stanley, M. (2010). *Çocuk ve beceri*. İstanbul: Ekinoks.
- Şahin, S. (2010). *0-6 Yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim*. İ. H. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* (s. 170-199) içinde. Ankara: Pegem.
- Tarkoçin, S. ve Tuzcuoğlu, N. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 339-354.
- Temiz, G. (2014). *Anne çocuk iletişim becerileri eğitiminin çocukların duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tepeköylü, Ö., Soytürk, M. ve Çamlıyer, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3) 115-124.
- Toy, S. (2007). *Mühendislik ve hukuk fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri açısından karşılaştırılması ve iletişim becerileriyle bazı değişkenler arasındaki ilişkileri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Trommsdorff, G. (1991). Child rearing and children's empathy. *Perceptual And Motor Skills*, 72, 387-390.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum*, 5(2), 1-7.
- Türkarlan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla başetme yolları. *Aile ve Toplum*, 9(3), 99-108.
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 179-194.

- Yavuzer, H. (2005a). *Çocuk eğitimi el kitabı*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-baba-çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yıldız, A. (2012). Saldırganlık ve aile. H. Yavuzer (Ed.), *Ana-baba okulu* (s. 403-423) içinde. İstanbul: Remzi.
- Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.

ORCID

Mehlika KÖYCEĞİZ  <https://orcid.org/0000-0003-2683-4997>

Saide ÖZBEY  <https://orcid.org/0000-0002-6651-4851>

SUMMARY

Family environment with a healthy communication enables children to better express themselves and be socialized. Children growing in a family environment where family members can understand each other better and problems are solved in a better manner have an improved development of social skills. Positive communication between parents and consistent communication with children contribute to the normal behaviours and psychosocial development of children. Healthy relations with parents increase self-confidence of children and have a positive effect on their social development. The social skills that are acquired by the observation of children cannot be gained sufficiently and bring lack of skills in its train when there isn't any appropriate role model. The communication skills of parents are very important for the positive development of the interpersonal relations and socialization process of children and for the decrease of their problematic behaviours. Taking the current literature into consideration, the present paper, in difference with the other studies, examines the relation of the communication skills and conflict tendencies of parents and the social skills and problematic behaviours of children and is expected to be a guide for the researchers and parents. In addition, the present study is significant for being the first study in the sampling of Erzurum.

The study was conducted to examine the relation between communication skills of the parents with preschool children and the social skills and problematic behaviours of their children.

Among the General Screening Models, the Relational Screening Model, that helps determine the existence and/or grade of covariance between two or more variables, was used as the study was designed to evaluate whether there was a relation between the communication skills of parents and the social skills and problematic behaviours of their children.

The population of the study consists of the children of 48-72 months attending to the nursery classes of the primary schools, independent preschools, nursery classes of private primary schools and private preschools in the districts of Aziziye, Palandöken and Yakutiye of the Erzurum province in the academic year of 2015-2016 and their families. The sample of the study consists 577 children who were selected by the random cluster sampling formula among the children of 48-72 months (5257) in the Erzurum province and their parents.

General Information Form, PKBS-2 Preschool and Nursery Class Behaviour Scale comprising Social Skill Scale and Problematic Behaviour Scale and the Parents-Children Relation Evaluation Instrument were used as the data collection tool in the study.

The analysis of the collected data was carried out by adequate statistical procedures in the SPSS program. Parametric tests were used for the data with normal distribution and non-parametric tests for the data without normal distribution.

As a result of the study; it was found that the communication skills of parents varied according to the mother-father variant, education status of the mother and the education status of the father ($p < 0.05$); and that the same didn't vary according to the variant of the year of marriage of the parents ($p > 0.05$). A positive and significant relation was found between the scores of the children from the total of the "Social Skill Scale" and the scores of their parents from the subscales of Speaking, Listening, Non-verbal Communication, Empathy and Message of the "Parents-Children Communication Evaluation Tool"

($p < 0.05$). A negative and significant relation was found between the scores of the children from the total of the "Problematic Behaviour Scale" and the scores of their parents from the subscales of Speaking, Non-verbal Communication and Empathy of the "Parents-Children Communication Evaluation Tool" ($p < 0.05$).